

F. GRAELL I DENIEL

NOTES D'EMANCIPACIÓ

QUADERNS DE FILOSOFIA

F. GRAELL I DENIEL

NOTES D'EMANCIPACIÓ

63

QUADERNS DE FILOSOFIA

1ª edició desembre 2025

© F.Graell i Deniel
ISBN: 478-84-123314-9-3

www.dossier.graell
www.xtec.cat/~fgraell
www.quadernsdefilosofia.cat

E-mail: fgraell@xtec.cat

Podeu fer ús de l'adreça electrònica per a qualsevol correspondència amb
Quaderns de Filosofia.

Es prega de tenir en compte sempre de consultar si hi ha una nova edició dels
quaderns (que inclou canvis de vegades prou rellevants) en el web esmentat.

CONTINGUT

PRESENTACIÓ, 7.

I. UNA PRECAUCIÓ IMPORTANT

El subjecte de la teoria política, 9.
La implicació en el fet nacional, 10.
El salt a l'arena, 12.

II. EL TRACTE CATALÀ

Una quotidianitat, 13.
El camí de la conciutadania, 16.
Un poder polític públic bàsic, 18.
Democràcia i catalanitat, 20.
Enllà dels relats, 22.

III. TRES NOTES A DEBATRE

No simplifiquem la complexitat social, 24.
Com sortir-ne, 25.
Sobre els immigrants, 27.
L'articulació de les terres, 31.

IV. QUAN ELS FORANS VOLEN DESENCAMINAR

- *La teva catalanitat és un sentiment molt intens*, 34.
- *Deixa el teu gemec identitari!*, 35.
- *Tots gaudim d'identitats acumulades*, 36.
- *No saps valorar la rellevància de la història*, 37.
- *Oblida la violència del passat i la d'avui*, 38.
- *Et retrec que no tinguis en comte que hi ha una constitució votada*, 39.

- *Has d'atenir-te a la legalitat, sovint o sempre legítima*, 40.
- *La igualtat davant la llei afavoreix tothom*, 41.
- *L'emoció en proferir en veu alta «Espanya», «França»!*, 42
- *Sort que us obliguem a saber castellà i francès*, 43.
- *Constata la nostra grandesa i el nostre orgull nacional*, 44.
- *La pertinença nacional és de classe, i no va a l'arrel del social*, 45..
- *No es pot fer teoria política des d'un mateix, sinó des d'un àmbit general*, 47.
- *No hi guanyes res, amb la teva «consciència de catalanitat»!*, 48
- *Perds el temps, els problemes importants són uns altres*, 49.
- *Sols hi ha una pàtria, la de tots els homes damunt la Terra*, 50.
- *Vosaltres fareu un Lebiatan*, 51.

V. LA RESPOSTA, 53.

PRESENTACIÓ

Si la ideologia té en compte les idees, no es pot obviar que són les idees *d'un mateix*, i que no van en principi enllà de la subjectivitat *pròpia*. Col·locats en l'univers de les idees tot sembla possible, versemblant, ajustat: llavors hom ja es troba en una altra dimensió, ha perdut el terra fèrtil on neixen els afers genuïns, i s'és capaç d'agafar molts viaranyes que no se sap on arriben.

Els discursos polítics no arrelats a la subjectivitat semblen de vegades rebots d'altres discursos, de manera que no hi hauria realment res a discutir, al capdavant mots llençats els uns als altres.

No es perd la singularitat: el que es diu «en general» prové bàsicament i en molts casos *d'un mateix*, la seva força no depèn de la idea, sinó de la subjectivitat enriquida amb el que *imagina* dels altres pel fet que en té coneixença i comunicació. És clar que es diferencia una informació impersonal que no afecta l'exercici de l'activitat dels ciutadans, d'una reflexió a propòsit del polític (o social), i de la política: no es tracta d'impossibles sinó de no fer un totum revolutum que de fet aconduïx a una justificació, quan és el cas, del que és irregular.

L'apel·lació a un mateix no convida a l'irracionalisme o a un subjectivisme malaltís: aquest segon punt resta obvi quan la seva pretesa superació no fa més que emmascarar el que és propi amb un vestit generalista. Reptem qualsevol a justificar com gosa parlar de l'altre tal com és, i la resposta seria la mateixa: si no fa trampes admetrà que no és possible.

Tampoc no s'hi troba irracionalisme. S'assumeix la hipòtesi que no s'ha donat un home que hagi pogut expressar-se altrament que des de la seva subjectivitat, que mai no ha «tocat» la de l'altre, que el que li ha comunicat sempre ho ha traduït, mentre no gosàriem defensar que els treballs dels homes de pensament de tots els temps siguin irracionalismes. Ocorre que s'ha revertit l'expressió *pròpia* en un llenguatge impersonal: però això comporta, quan es reflexiona sobre el fet social, passar per alt aquells factors que fan possible de dissimular les manques institucionals.

Quan la consideració surt d'un mateix, s'adona que no decideix per l'altre. Podrà dir-li «fes això perquè t'ho mano», i tanmateix ho farà o no com sigui que, ho imaginem, és senyor de si mateix. Discutirem potser a propòsit de l'organització social, i ho farem amb un punt de partida que assumeix la incapacitat de modelar el comportament de l'altre fora de l'abast propi. Compte amb les formulacions impersonals, vigilem les paraules que «afecten tots», malfiem-nos del que és abrandat, tinguem cura del que expressem.

I

UNA PRECAUCIÓ IMPORTANT

El subjecte de la teoria política

1. En parlar amb «els altres» ni es toca la seva subjectivitat, ni s'és capaç d'endinsar-s'hi, malgrat que serveixi per a interaccionar i que amb això hi hagi maneres de trobar un acord. El que es diu de «els altres» no els substitueix, ni respon a res seu: es copsa simplement com la resultant, que és útil per a estar amb els altres, i per a palesar que ens importen, sense que aquest «palesar» hagi de comprendre's com un acte d'hipocresia; és que els altres sols ens poden importar en la mesura que ens esforcem en una tasca que, presa radicalment, n'ignora l'eficàcia.

Es tracta que no hi ha *inici* d'una teoria política des de res que no sigui la subjectivitat, l'única que realment coneix *què és el fet polític*. La primera a gaudir-lo, el gresol d'una qualsevol avaluació del que s'ha de pensar i de fer.

Com pot un fet tan fàcil de capir, la circumstància de l'originarietat única, passar-nos desapercebuda i deixar-nos captivar per discursos substitutius de la relació política bàsica, que entabanen a fi de no considerar-la?

2. No es defensa cap inconsciència de la ciutadania pròpia. S'ha crescut rodejat dels altres, se'n depèn en tots sentits, i no se sabia estar sense els altres.

La convivència diària no és cap argument contra la necessitat d'entomar els afers bàsics políticament des d'un mateix: no es té més llocs per a ponderar què són les relacions polítiques fonamentals. No és a la mà el que es tracta fora d'un mateix.

Suposem que es fa un discurs en general a propòsit d'un grup humà: de seguida s'adona que hi ha alguna cosa que grinyola. Car, ¿parlar-ne sense saber què és una relació social entre l'altre i un mateix? I, ¿es coneix sense recórrer a un mateix? Si no és així, on es

capeix per a entomar-ho? Deixem els embolics: si existeix el que s'anomena relació social sols s'hi lliura un sentit per a un mateix i des d'un mateix.

Es comunica i s'explica moltes coses, les suficients per a establir diferents tipus de relacions, i de fer-ho amb utilitat i eficàcia. Quan se xerra de política ens entenem i se sap més o menys el sentit de les paraules dels altres, a més del de les pròpies, fins i tot es pot arribar a algunes conclusions i posar-les en pràctica. La contundència de tot això, la circumstància de servir per a la manera de pensar i d'organitzar-se, no impedeix que poden escapolar-se afers importants, que per tant hom es pugui embrollar ideològicament, i s'indueixi a fer el que no hagués estimat de dur endavant si ho hagués ponderat altrament.

És que la discussió política ha de rebre la sava que puja des de la consciència pròpia, més enllà de l'eficàcia de la interacció social en tots els ordres, que inclouen els de la comunicació. En un sentit genuí un mateix és l'origen de la política, el camp privilegiat per a recollir-hi els fruits, l'únic àmbit que permet de ponderar el que valen les afirmacions, i no hi ha ningú que el pugui substituir.

Això vol dir que les paraules dels altres són valorades per un mateix, és aquí on hi ha el quid de la qüestió, i es fa positivament quan són capaces de confirmar-se gràcies a la comprensió del que els altres diuen i a l'acord amb l'activitat pròpia, o àdhuc al que imagina possible des d'un mateix.

La implicació en el fet nacional

Per als esdeveniments socials, hom s'hi basa en dues informacions de caire diferent: el que lliura la interacció pròpia i allò que comuniquen els altres.

Això últim no permet el trasllat a la seva experiència, sinó que es rep a través dels sentits i provem de copsar-hi quelcom. En el millor dels casos el que es comprèn forma part de nosaltres, àdhuc quan s'assaja d'objectivar tant com puguem les noves dels altres. No es pot sortir d'un mateix, i la comunicació és un mitjà que gaudeix d'aquesta eficàcia mentre no pot superar un determinat estadi.

Les informacions es generalitzen. Per exemple, es diu «els homes han de satisfer unes necessitats bàsiques»: en aquest cas l'expressió podria remetre com a afer fonamentador a l'experiència *pròpia* i a allò que es percep, o se suposa, en els altres, al costat que l'expressió general es manté així, a nivell d'una expressió autosuficient.

Dels altres, se'n sap el que se'n percep i el que expressen, és a dir, el que es prova de fer-se'n càrrec, del que expressen, amb el nou advertiment que la subjectivitat aliena és fora de l'abast. La màxima objectivitat que s'hi aconsegueix se circumscriuria a un estudi descriptiu del que es percep (el cos de l'altre i el seu comportament), que s'aplegaria amb les opinions, gustos, esdeveniments, que comunica.

Aquesta segona part també se segueix amb les estadístiques, per exemple, i amb les enquestes, gràcies a les respostes que els ciutadans poden fer de les qüestions pertinents.

¿Pot oferir-se una narració comprensiva, dels esdeveniments socials? *Quan es narra afers socials comprensius bàsicament els comprèn un mateix, i també s'hi comprèn*: mentre no se n'adona fa descripcions socials de tall general, i aquest comportament sembla afavorir una certa aquiescència més o menys inconscient entre els uns i els altres; tanmateix tot això pot fer originar alguna tergiversació bàsica en certs temes.

El fet nacional és un d'aquest. En estudiar-lo no es pot fer res més, si es prova de comprendre'l, que posar-s'hi gràcies a les aportacions d'altres i a les observacions pròpies, i es procura de lliurar un discurs que porti algun esclariment. El problema rau aquí que deu ser molt fàcil d'embolicar-se teòricament per la circumstància que *el fet nacional no es basa sols, ni sobretot, en les observacions i en les característiques temàtiques que es vulgui, sinó especialment en quelcom que pertany a l'estudiós del fet nacional*, i que sols és capaç d'adonar-se'n des de si mateix: *té el seu suport en l'exercici d'un mateix en la seva quotidianitat, quelcom que no es trobarà enlloc més.*

El salt a l'arena

El que es diu a títol de suggerència passa per l'únic que ho podria validar. No tenint competència com a subjectivitat, no hi hauria ningú per sobre d'un mateix, i seria la mesura de totes les coses, en especial de les polítiques. No assumir-ho faria ser babau.

Es guanyaria «la llibertat conquerida en l'apassionada recerca del que és ver i del que és just». Seria qui decidís què vol fer. Si es troba en una situació social, dependent dels altres a nivell familiar, de treball, d'organització, el fet no duria a la convicció que els compromisos factuais impliquessin prescindir de si mateix.

El començament rauria aquí: fer el que semblés més adient, ponderar per un mateix què permet, a què s'avé, per què ho assumeix. Un replantejament que duria a clarificar cadascun dels aspectes de la relació.

¿Caldrà noves sacsejades per a hom adonar-se de tot això? Qui es creuria per damunt seu? ¿O potser evitarà de respectar el que s'ha de dir, a favor de discursos atòpics amb què rebria aplaudiment? Tota paraula dita de molts és ideologia, sense ser dolenta quan aconsegueix un paper comunicador; tanmateix esdevé nefasta com a substitut del que passa per un mateix.

II EL TRACTE CATALÀ

Una quotidianitat

1. Hi ha diferents relacions amb els altres que permeten l'assumpció d'àmbits comuns.

Sembla fàcil de mantenir que no hi hauria una catalanitat que comencés en un mateix, sinó que hi seria gràcies a créixer en un medi social, d'on ho hauria après. La reflexió sobre la comunitat semblaria prèvia per ser necessària, i fet i fet caldria estendre-la al conjunt de la captinença: es deuria a la comunitat molt d'una qualsevol tasca que es dugués a terme, la manera de proveir-se del que es necessita, etc.

Seria un error de negar la implicació social en una de les moltes coses que es fa: no s'ha nascut al marge dels altres ni hom se'n podria estar. Es tracta més aviat que tot el que s'ha pogut assumir en la convivència amb els altres *no es troba pas en un terreny neutre o de ningú*, sinó que un mateix ho encarna, i de fet deu ser l'únic que pot conèixer què representa un qualsevol comportament seu, *perquè és impossible que en conegui cap dels altres* en l'accepció que no els copsa «per dins».

Podrem discutir moltes coses, fer moltíssimes expressions comunes impersonals, però tot plegat no lleva que l'activitat pròpia és l'origen de la importància de quelcom, *és la font de tot el que es pot expressar sobre l'activitat humana amb plena significació humana*, i no té generalització per la qual un mateix es jutjaria com un cas entre molts a partir d'una consideració inconscient per ser atòpica.

Certament una teoria del fet nacional fa ús de generalitzacions, altrament faria impossible de narrar quelcom que afecta a les col·lectivitats, però no pot abandonar l'àmbit d'on recull alguns elements a subratllar sense fer-la incomprensible.

Després podrem estudiar els afers socials des de les diferents ciència humanes, cap de les quals pretén establir l'abast més o menys exacte del que volen dir mots com «expressió», «actuació», «llibertat

ciutadania», «política», etc., o discutir com s'interpreta la presència dels altres, què és un relació, i més. Una teoria de la nació no es pot fer des d'una ciència social, amb la pretensió de fer-ho sols en general, sense desencaminar-se de bon començament.

2. *No s'és català per una colla de qüestions singularitzadores*, no s'explica la interacció pel fet de recollir uns trets; és un comportament, i *l'adjectiu respon sols al capteniment d'un mateix i amb els altres. No s'és català perquè s'hi senti, sinó que s'ho diu perquè s'hi comporta*, i alhora el circumloqui inclou que es tracta d'un exercici ara propi, ara social¹.

El que es digui a propòsit d'una pertinença gaudeix d'una versemblança només perquè hom es comporta enmig d'unes situacions socials, i perquè és un individu que es compromet mentre interactua. *No hi ha catalanitat que no sigui l'expressió d'un anar fent diari, en la soledat i amb els altres, engatjada en un medi natural i social, conscient del privilegi que gaudeix amb l'exercici dels actes*. La resta forma part d'una abstracció quan s'assumeix al marge del que ho fa efectiu, i quan esvaeix la genuïna expressió del que es fa, pel fet d'oblidar-ho en la mesura que es verbalitza això des d'un altre lloc².

Hi ha molts menes d'alienació, i una d'aquestes rau a fer creure que es pot substituir el compromís quotidià per fórmules perdedores, amb la il·lusió d'explicar-se un mateix per això o per allò, quelcom fàcil i que es lliura a mà, mentre l'originarietat que dona vida resta amagada. Una estratagema d'entretenir-se sense adonar-se del que és seu en el comportament.

¹ Es podria imaginar que si sols hi hagués catalans, ser català tendiria a equivaldre a ser home, de manera que hi podria haver un desconeixement que es tractés d'una humanitat amb un exercici específic. Versemblantment és el contrast el que fa adonar que s'és català.

² Un reguitzell de trets no lliuren l'actuació quotidiana (cf. *La qüestió nacional. Nous esborranys per a avui* QF21). Bàsicament rauria a admetre que l'exercici de ser català implicaria l'activitat, que certament és solidària amb allò que s'ha après, mentre que l'exposició del que s'ha après seria un mostrar que ha abandonat l'activitat.

3. Ser català suposa també anar actuant en un sistema de relacions. Es topa amb un altre català enmig de la interacció, no a través d'una anàlisi de coses. No es tracta de negar que això o allò es trobi més o menys comunament en uns quants individus, sinó que uns tals trets no tindrien cap força al marge de la catalanitat original, que és aquella per la qual s'és l'autor d'una qualsevol actuació social o política, el nus que fa que hi hagi una exposició pública des dels capteniments. Es conviu amb els altres catalans així, i els uns als altres s'hi reconeixen, portadors d'uns comportaments que no són ni millors ni pitjors que els d'altres homes, però que permeten mantenir la seva quotidianitat.

Hom troba espanyols i francesos, hi comparteix prou trets socials, quan *la catalanitat seria sempre inclusiva, mentre no voldria pas deixar de captenir-se com a tal, a partir que un mateix es reconeix en el seu comportament.*

I un mateix i els altres assumint la seva validesa, des de l'única subjectivitat, i des de la que es projecta als altres, hom resol *el que fa referència al seu comportament, que equival a dir al seu exercici de catalanitat perquè no ho pot fer ningú més.*

4. Però hi ha francesos o espanyols que també són catalans. Quina pot ser doncs la motivació que fa que hi hagi també només catalans? Es troba en la quotidianitat d'una interacció dels uns amb els altres dins del ventall vari de la relació. Això voldria dir que la motivació descansa en el benefici de convivència.

El català sense més adjectius troba en aquest plenitud el seu benefici. Però aquest no és altrament que el d'una convivència amb les altres en el descabellament de les mútues humanitats.

Malgrat tots els seus defectes un mateix estima la seva gent, estima el seu país³.

³ A la plaça Primer d'Octubre de la capital de l'Osona, un escrit esmenta amb prou bellesa que aquella actuació exemplar es feu per amor. Car l'amor és un benefici de convivència; els excessos mai no provindrien de l'amor, sinó de prevencions i judicis de valor.

El camí de la conciutadania

1. La relació amb un conciutadà es manté descompensada. Un mateix no entra en cap altra subjectivitat. La mesura del comportament, de les paraules, de les decisions, es troba en el que fa; la comunicació d'un altre passa per assumir-la en l'activitat pròpia.

Decideix i fa. Les relacions amb els compatriotes surten d'aquí: tot és possible, i dependrà de les decisions i comportaments. Si s'opta pel benefici mutu (certament una elecció), llavors, parlant amb l'altre, la determinació pròpia fa que la seva es trobi al costat. La desproporció entre els dos deixa pas a la participació dels dos dels corresponents beneficis mutus.

Tot passa com si els dos fossin únics en la relació. Després extrapolarem les conclusions a «molts», però foren meres expressions sense la saba procedent d'una relació binària. Tu i jo, seguidors d'un benefici mutu, ens sabem per això mateix membres d'una societat o, si es vol, fem una relació social o política, exemplifiquem *el fet polític bàsic*.

Es parla de la manera de reglar la relació: *la política* és precisament com resollem conviure i organitzar-nos.

Es fa nostre el benefici mutu, i ens acceptem com a conciutadans: la catalanitat suposa el reconeixement mutu, la circumstància d'estar-nos trobant en els comportament quotidians, l'assumpció de la nostra relació com una relació política, per la qual una mica ens sentim a casa.

2. Entre els ciutadans que viuen entre nosaltres, la convivència fa distingir-hi aquell que manifesta ser espanyol o francès, i que participa en graus diversos, des del fet de ser francès o espanyol, de la catalanitat.

El més útil sembla d'afrontar la circumstància de tractar amb gent diferent a través d'un raonament del benefici mutu. Cal no acostumar-se a tenir una opinió genèrica dels altres catalans. L'exemple de civisme comença per un mateix, i és possible que es palesi que ningú no pot decidir per un altre, pel cap baix quan es raona amb benefici mutu.

Quan es diu que s'és català i també espanyol o francès, això deu ser un punt important per a admetre que no tothom manté un mateix criteri de catalanitat. D'altra banda no es troba a la mà pròpia el que l'altre decideixi, i sembla que no s'hi té cap dret, a interferir-hi.

¿Es pot exigir als conciutadans que practiquin l'empatia que hom procura tenir-la cap a ells? Des d'un punt de mira hom imagina que aquests ciutadans haurien de tenir més d'un maldecap. Molts no se'n preocupen ni poc ni molt atabalats amb d'altres moltes qüestions, juntament amb el fet fonamental que un conciutadà espanyol o francès descabdella sense problemes la seva ciutadania espanyola o francesa. Tanmateix, a nivell teòric, hom imaginaria que aquest conciutadà es troba en una posició delicada.

I si es fa una mirada de conjunt, ha de ser també desassossegador assumir una doble condició quan es conviu amb d'altres que no hi participen per voler-ne només una. Hauríem de remuntar-nos a anys anteriors per a saber per què és així, alhora que cal ser lúcid del que es fa a nivell d'organitzacions públiques (i també privades) per a condicionar la ciutadania.

3. Qui és català? Qui viu i treballa a Catalunya? Hom imagina que no. Algú que desconeix del tot el passat del país, que no comprèn el català, que no mostra cap interès per l'economia catalana, per la salut dels ciutadans, pel respecte ecològic ambiental, que no sap els monuments que hi ha, els paisatges emblemàtics, etc., no hauria de ser reconegut sense més com a català. Igualment ocorreria amb aquell que no mantingués contactes amb els catalans, que en viqués al marge seu.

Certament no deu haver-hi un individu totalment aliè a allò que el rodeja. Es tracta més aviat d'imatges d'altres homes, que sols reflecteixen consideracions d'un mateix. Però serveix per a mostrar la dificultat que es troba.

Tot plega crea reptes: hi són els de combinar el respecte a la voluntat pròpia amb un context institucional que no ho respecta; també el de valorar les dificultats dels altres conciutadans que s'estimen així mateix forans; s'hi suma la de molts d'altres individus aliens a les dues causes, i que tendeixen a assumir la més «forta» i «dominant». S'hauria doncs de convèncer, no sols la pretesa autoritat

espanyola o francesa, sinó així mateix crear espais d'acord amb individus respecte dels quals no es pot suposar un interès fora mida de comprensió, quan al cap i a la fi n'hi ha que ells o els seus avantpassats haurien emigrat d'altres terres, ja han fet prou sacrificis, i podrien defensar que tothom fa alguna renúncia.

En la terra, hi està en joc també la convivència, i sembla interessant, pel cap baix per algun benefici mutu, de conservar-la, sempre dins d'uns límits. Car es deu tenir la raó quan es manifesta que l'espanyolisme o el francesisme nega el caràcter incondicional de la conducta pròpia. No s'hi podria al·legar res, àdhuc cap possible inconvenient causat pels catalans o per institucions catalanes.

Un poder polític públic bàsic

Sigui com sigui no es tracta de considerar ara de quina manera els francesos i els espanyols constitueixen un col·lectiu nacional, que pot incloure i tot la dels catalans espanyols o francesos, sinó d'apropar-se un mateix al seu col·lectiu quan és el cas d'un català sense més adjectius. Car una reflexió sobre el fet nacional la fa primerament aquell que s'hi troba implicat, i després pot provar una aproximació a d'altres col·lectius sabent que, en aquest cas, la seva aproximació no serà com la duta a terme per un dels seus membres.

La tasca és aquí la d'indicar algun afer interessant que fa els només catalans un poble⁴.

1. En la relació política l'altre és un home o una dona, un blanc o un negre, un company de feines o un veí, un amic o un venedor, un ocupador o algú que li lliura el treball. No hi ha una relació social o política en l'aire, però també es manté la inversa: no hi ha cap tipus de contacte amb algú que no sigui una relació política. No es pot oposar aquesta relació i una qualsevol activitat que s'hi lliura.

Un mateix suposa una complicació relacional exhaustiva, depèn de diferents relacions i prou condicionada, ha après molts afers. Però no hi ha relació en què l'altre no estigui davant seu, i és així que

⁴ Per a un estudi més detallat remetem al treball esmentat *La qüestió nacional. Nous esborranys per a avui*, QF21.

basteix el seu relat polític. No ho pot fer altrament, no pot sortir de si mateix, no pot justificar-se pel que descobreix en el món de les coses, de les dels idees, dels «altres».

Una reflexió nacional no ho podria fer altrament. Per això deu ser radicalment cert que no es podria estudiar la realitat d'altres pobles que no són el propi. Ocorre que n'hi pot haver una aproximació a partir de l'experiència i del que es coneix dels altres.

El que diu aquesta relació política és el següent: siguis home o dona, ocupador o treballador, blanc o negre, essent la realitat d'un també amb alguna d'aquestes característiques, copsa l'altre, i ho fa *sabent* d'un comportament aliè, i és en aquesta concreta manera de fer-ho, *forçosament pròpia*, que descabdella el contacte.

La relació (social o política) no és cap abstracció, sinó l'activitat d'un mateix, prenys d'afers, en joc amb la conducta de l'altre, incomparable amb la pròpia, suggerent de qüestions. Relació on es comprèn, que fa mantenir-se en certes disposicions, que fa continuar aquest joc.

El fet polític bàsic es troba concretament en un mateix i, a través del que actua, en el que s'anomena «interacció», *palesa un exercici d'un mateix i de l'altre, i el desenvolupament d'aquest exercici*.

2. Llavors sembla fàcil de generalitzar les qüestions plantejades: però les paraules referides a un nosaltres, o àdhuc a una genèrica tercera persona, només mereixen ser escoltades en la mesura que reflecteixen allò trobat a nivell d'una relació immediata.

Si més no el fet polític bàsic recull que l'altre *pot* anar formant part de la relació, com ho *pot* un mateix. Per això el fet polític bàsic apareix com el *poder* polític bàsic que, generalitzat, esdevé *el poder polític públic bàsic*.

Ara cal sospesar què implica aquest poder públic bàsic per a un mateix, i que és extrapolable com a públic. Car l'exercici d'una activitat amarada d'assumpes de tota mena es duu a terme en principi autònomament, i és així com també un mateix ho imagina en l'altre i es generalitza.

Aquestes activitats desplegant-se arreu – hom és català en una qualsevol relació – el caràcter incompetencial de l'exercici d'un

mateix i de l'altre es generalitza per a tot el col·lectiu propi, en totes les seves activitats.

Per això s'expressa que el poder polític públic dels catalans *esdevé el darrer esgraó d'una qualsevol legitimitat, i sols allò que s'hi acorda pot ser acceptat com a seu.*

El generalitzat des de la relació particular, que els catalans són origen de legitimitat, es dirà com es voldrà (poble, nació, comunitat, etc.). *L'important rau que hi ha un col·lectiu*, que legitima l'esforç d'organitzar la societat, de conviure amb els altres pobles, sense menystenir els molts condicionants del món actual, però amb el saber que són un poble més enmig dels pobles de la terra, i catalans perquè és aquesta llur humanitat, i no poden lliurar als altres homes més que aquesta manera de manifestar-se.

Sense que hi hagi aquí res que faci estar per davant d'altres homes, tampoc no s'hi trobaria res que els mantingués per sota.

Amb l'estranger que es troba aquí, s'hi manté una relació política: no s'implica en la política local pel fet que manifesta de no voler-hi entrar, mentre que no s'incorpora com un membre més en el conjunt d'activitats que es duen a terme. No es pot no suportar una relació política amb un qualsevol home, però no amb tots s'hi està igualment implicat.

Democràcia i catalanitat

1. Una aproximació a la democràcia passa per molts camins diferents⁵. Basti ara apuntar *un* camí, que retrotreu la seva avaluació a la subjectivitat pròpia, que reconeix l'altre (i els altres).

Aquesta acceptació palesa una raó, que podria no assumir-se, *la de la mútua conveniència*. Sigui com sigui no hi ha cap necessitat que els afers vagin així: es podria participar d'altres formes de ponderar les relacions. Potser s'admetrà la preferència d'una relació d'aquest tipus per a una qualsevol novetat que afecti la convivència, però s'ha de saber que en aquest cas es treballa des del benefici mutu. La seva generalització seguiria aquestes passes.

⁵ Cf. *A propòsit de la política i la democràcia* QF26.

Una tal interacció que va bé deixa parlar del poder propi per a establir allò que convingui, i de fer-ho entomant-ho per a l'altre, la qual cosa permet, ja s'ha dit, l'esment del poder polític. De fet sols es té experiència del poder d'un mateix, però es manté una semàntica col·lectiva.

Certament es topa amb d'altres, i va essent vàlid que el poder polític rau en l'activitat pròpia, malgrat que se l'expressi en general; llavors ja no es parla del poder polític d'un mateix o del poder polític de l'altre, o que en siguin els avaladors, sinó que es parla del poder conjunt i de poble, hom s'expressa en els termes del poder del poble, malgrat que l'experiència de poder ragui en un mateix.

Per això hi ha l'expressió en unes termes col·lectius: es diu que la democràcia suposa un poble, es defensa està integrat per aquells que es reconeixen conciutadans.

L'admissió doncs d'una expressió col·lectiva per la qual es parla d'un poder del poble esdevé la d'un llenguatge funcional, de manera que les expressions útils augmenten per a manifestar sempre, amb significacions col·lectives, el fet que un mateix viu en una societat organitzada en moltes accepcions, de treball i oci, d'estructura econòmica i política, d'oferta de béns de consums i d'habitatge, d'informació i d'entreteniment.

2. La democràcia es deixa també pensar des d'un mateix, com a actor del seu comportament, que inclou la relació social o, si es vol, política, és a dir, la relació amb l'altre. Precisament *la catalanitat no és res més que això: el fet d'haver-hi un mateix i l'altre que es troben així, altrament hi hauria sols humanitat. La catalanitat esdevé la manera de comportar-se un mateix i l'altre plenament capaços.*

La seva expressió general té sentit des d'aquí, i el que es diu de l'organització de la convivència de molts ho continua.

Sabem que la catalanitat sense més adjectius palesa una humanitat sobirana. Es parla d'un poble, o nació, etc., però tot això ja sols són expressions generals. Igualment la democràcia suposa que hi ha un poble, que un mateix i l'altre (i els altres), gaudim d'un poder polític, al marge ara de tota la complicació de poders socials arrelats

històricament i avui, del dirigisme de les elits públiques, dels col·lectius hegemònics imperants, i d'altres consideracions semblants.

D'aquí que sigui molt fàcil el pas de la catalanitat a la democràcia: car la primera tendeix a subratllar el lligam amb l'altre i, en general, amb els altres, és a dir, amb un poble, mentre aquest reconeixement llisca sense dificultat a ser la d'un poder polític públic d'una manera o d'un altra implicat en l'organització política pública.

Enllà dels relats

1. S'explicita una catalanitat en la convivència, una manera concreta d'humanitat, no perquè hi hagi alguna forma no concreta d'humanitat, sinó per a palesar un exercici humà amb totes les complicacions.

Talment com no existeix «l'home» més que com a terme amb una significació verbal, no hi ha cap afer efectiu humà que no esdevingui quelcom particular: no s'és un home perquè hi hagi el mot «home», sinó que se n'és encarnat en un cos, allargant el braç, tocant un altre cos. Com a tal interacciona amb l'altre, aprèn i desaprèn, conversa i discuteix, s'interessa per gent prou diversa d'arreu, expandeix els seus coneixements, les seves aportacions. Tanmateix hi ha quelcom que roman, que és l'exercici de l'activitat.

La crítica «il·lustrada» de la reclusió en la catalanitat convida de fet que s'oblidi del corresponent exercici humà o, encara millor, que se l'exerciti d'acord amb les seves propostes. Tracta el ciutadà com si fos algú a qui cal assenyalar el camí: ja no es fa tal i com vol, sinó tal i com es vol. No disposa de les seves coses perquè ho ha de fer d'acord amb una disposició aliena. S'hi pretén una alienació de la catalanitat, que és un exercici, a favor de propostes alienes. La crítica a l'estretor de mires de l'activitat pròpia esdevé amenaçadorament alienant. El millor d'un ho afronta, no per algun caprici, sinó per la necessitat d'acarar a qui es creu amb dret de dirigir la seva vida i la pròpia. No per alguna decisió errònia, sinó per la certesa que ningú, que no sigui un mateix, no tindrà més en compte el que l'afecta, i això es duu a

terme a través d'un activitat tan plena com sigui possible, tan lúcida com s'hi pugui arribar⁶.

2. No hi ha res que pugui estar per damunt de l'activitat pròpia perquè és aquesta que fa aparèixer un qualsevol afer. L'originarietat de la captinença pròpia romp els discursos que assenyalen uns valors, una història, un futur, justament per a oscar-la en alguna accepció. Totes les narracions esclaten davant del seu bram. Cal anar més enllà d'uns exercicis teòrics que s'expressen a tall de fets per ningú i alhora coneixedors dels ressorts que mouen els homes: de quina manera ho podrien saber si àdhuc el seu autor s'ignora ell mateix com a protagonista principal dels seus relats?

⁶ Cf. més avall *No s'hi guanya res, amb la teva «consciència de catalanitat»!* Un mateix dirigeix l'activitat també pel benefici, i és perquè ho valora que s'enfronta a l'altre que estima que pot condicionar-lo.

III

TRES QÜESTIONS A DEBATRE

No simplifiquem la complexitat social

La dimensió social es complica gràcies a una xarxa de veïns i coneguts, de treballs i de botigues, de mitjans d'informació i de transport, de serveis mèdics, de vigilants i de policies. No es desconeix les moltes dependències i condicionants, de la gent amb qui es conviu, del que se sap a través de la informació, d'un qualsevol àmbit social que es consideri, de tal manera que un mateix es remet a d'altres grups socials, i aquest a uns altres, i així arribant a implicar-hi l'estranger, i el conjunt del planeta i tot. No s'és una mònada que dugués a no tenir en compte les necessitats pròpies i dels altres. Es parla de disposar d'un mateix, i de la gent del seu poble, a l'hora d'acabar les relacions socials d'un qualsevol nivell.

L'exercici de la catalanitat fa adonar de la complexitat social, que no es vol un viure apart, sense contactes, tancat en un mateix, sinó una exemplaritat en la concreció pròpia.

No s'hi val d'estalviar-se l'estudi dels pros i dels contres d'una qualsevol relació social a un qualsevol nivell; es necessita alimentació, construcció, ordenació del territori, dels serveis, de la producció, amb les intercanvis comercials i les previsions; la xarxa de comunicació terrestre i aèria mereix una cura especial; així mateix s'hi troba el desplaçament de població pel turisme, l'emigració i la immigració; cal uns mitjans de defensa, i al cap i a la fi el conjunt es fa també d'acord amb l'estranger seguint pautes de convivència. Es tracta que no s'ha de barrejar tots els problemes a l'una, ni les dificultats que es troba en cada sector i en l'organització no han de ser una excusa per a fer veure que no n'hi ha d'altres.

Com sortir-ne

1. La dificultat prové sobretot de l'oposició dels poders espanyols i francesos: si no permeten d'altre camí, no hi hauria cap obligació de fer-ne cas, de les seves pretensions. Tot seria legítim i permès.

Una revolta hauria de ser preparada amb la màxima precaució, conscients que els altres no tenen cap escrúpol a l'ús d'un qualsevol mitjà. Caldria que s'aconguís la participació del nombre més gran possible de conciutadans, i ocupar immediatament els llocs de representació dels Estats forans, les seus dels tribunals amb el nomenament de nous jutges, fiscals, etc., l'advertiment a policies i forces foranes de no fer res sense el consentiment de les noves autoritats, l'ocupació de les fronteres, l'assumpció de totes les competències per part dels nous governants. La destitució dels càrrecs públics no seria incompatible amb la seva reposició immediata quan abraressin el nou Estat. El reemplaçament no aniria contra aquell que treballa, sinó contra aquell que no volgués treballar per al nou Estat.

En efecte hi ha molts funcionaris espanyols o francesos que han estat traslladats aquí: és obvi que aquells que no han anat adquirint-hi vincles no se'n sentin part. Se'ls convidaria a tornar a la seva terra voluntàriament: no se'ls obligaria, però perdrien el seu lloc de feina si no assumissin les disposicions catalanes, o no acomplissin les condicions per a fer-ho.

Fins a reeixir-ne s'hauria de dur tot en secret, sense telèfons que continguessin afers compromesos, sense agendes on s'apuntessin els detalls, amb vigilància arreu, alertant de sospites, descobrint els infiltrats, la policia secreta, els serveis estrangers d'intel·ligència. Caldria una xarxa invisible de gent vàlida i decidida. S'hauria de vigilar no donar pistes als mitjans de comunicació.

Costa d'afegir això: la revolta no usaria cap arma mentre es desenvolupés l'ocupació d'edificis i de fronteres, però caldria armar-se tot seguit. Segurament fora convenient algun cos militar, constituït simultàniament, per tal de protegir les fronteres de la república, i la mateixa república, d'altres agressions. Els detalls, hauria de discutir-se'ls en algun grup *ad hoc*, i de manera no pública. Cal no pensar que

els estats forans consentissin tot d'una l'emancipació: totes les precaucions foren poques, tot ha d'estar ben rumiat.

2. Imaginem ara que els poders espanyols o francesos s'avenen a convocar un referèndum d'autodeterminació, i que s'acompleixen les garanties perquè sigui vàlid, sense greus interferències dels poders constituïts.

En el cas de guanyar-lo, s'hauria de dur a terme una política respectuosa. Per exemple, es lliuraria el dret a la doble nacionalitat, o a una única (si es volgués ser espanyol o francès), o sols la catalana, a tothom, tenint una especial cura al fet que hi ha conciutadans que es tenen com a catalans i com a espanyols o francesos.

Fora preferible lleis fonamentals breus, que no incloguin aspectes que poguessin ser polèmics, sinó els grans punts del que pot ser un estat que s'organitza a partir d'una ideologia democràtica. Per exemple, no s'hi esmentaria res de llengües oficials, que hauria de ser reglat per una llei inferior.

Si es perdés, això no implicaria el manteniment de cap legislació, i de la seva aplicació, quan amenacés la catalanitat. Res del que és propi dels altres hauria de ser-ho per a un mateix: la seva organització política, de justícia, la seva policia i exèrcit, els seus valors simbòlics, la seva llengua, no podrien ser quelcom propi; seria sols *des d'un mateix* que es ponderaria que no es té necessitat de gaudir del que és dels altres, a no ser que hi hagués reciprocitat.

Es tractaria de bell nou que el comportament propi avala el que es fa, que l'altre no pot manar-lo sense que ho consenteixi.

3. ¿És imaginable que els altres catalans, empresaris i treballadors, accionistes, autònoms, funcionaris, etc., s'exposessin a fer una revolta o a afavorir la celebració d'un referèndum?

No hi hauria una resposta concloent: la propietat, els diners, el treball, no esdevenen determinants. Si potser no ho serien per a un mateix, tampoc no es tindria dret de negar-ho per als altres. Condicionarien, i molt fortament, l'activitat pròpia, i es tendeix a pensar-ho per als altres.

D'aquí que no es conclogui fàcilment quin interès és el més important, mentre hom no pot deixar de comportar-se quan estudia el que li interessa.

La realitat econòmica essent social, es descabdella amb els altres, s'ha establert una relació política que permet, per una banda, la consideració de la capacitat d'obrar, i per l'altra un mateix es troba, amb l'altre, amb un lligam reglat, que duu a d'altres, que poden no ser admesos per un mateix com a conciutadans.

Això vol dir que la crítica política no és independent de la realitat econòmica: es pot esdevenir conscient d'una alienació des del tràfec quotidià.

Es reformula per tant la pregunta: què és més important, l'interès econòmic quotidià o la consideració de disposar del comportament propi. Tampoc no hi ha una resposta mecànica. La tensió s'estableix dins d'un mateix perquè combina aquest interès comportamental amb unes regles, en la confecció de les quals ha intervingut gent forana.

Aleshores hom imagina que pot fer moltes respostes diferents: per exemple, aprofitar l'espai comportamental quotidià mentre es manté contrari a la participació estrangera en el que ha de fer; o començar un moviment emancipador; així mateix pot acostumar-se a un tal dualitat de consideracions a tall de quelcom que forma part de la realitat; és clar que sempre és possible que abandoni vel·leïtats catalanistes i assumeixi la conciutadania forana, que ja no ho seria, i d'altres.

En tot cas es remarca que es pot al·legar l'interès quotidià per a justificar una conciutadania, però es fa perquè aquest interès és comportamental i forma part d'una ciutadania directa o derivada. És a dir, això explica tant la catalanitat com la foraneïtat. L'accionista o el treballador no es fan catalans o forans més que pel fet mateix que l'exercici d'interès manifesta la seva conciutadania en tant que aquesta suposa la relació immediata i les mediates.

Sobre els immigrants.

1. La reflexió a propòsit dels immigrants d'altres continents hauria de seguir alguna mena de benefici mutu. Hi hauria moltes

consideracions des del punt de mira del benefici, i aquí bastarà alguna indicació: per exemple, un mateix s'obliga a respectar el comportament dels altres i que alhora se'l respecti, això quan no hi hagués un tercer perjudicat, perquè llavors no es podria al·legar que ells sempre ho haurien fet així. Malgrat això hom s'hauria d'avenir a tenir paciència social perquè es pot suposar que cadascú ha tingut prou condicionants.

Respecte de la ciutadania valdrien grosso modo les avaluacions anteriors: si algú es mostra intransigent perquè sols accepta per als catalans l'espanyolitat o la francesitat voldrà dir que vol enemistar-se. Però aquí també és preferible atendre que hom troba també gent interessada a conèixer la circumstància dels catalans, i que sospesen els nostres pros i contres prou diligentment, malgrat la pressió informativa i el fet que són els governants espanyols i els francesos que regulen la seva estada.

Al costat d'això hauran vingut per diferents urgències i, més enllà que afavorissin la terra amb el seu treball, un mateix hauria també de fomentar una actitud que ha anat aprenent a nivell familiar i de coneguts, de portar-la més enllà, i provar de projectar alguna espurna, o moltes, de preocupació i de desig de millora de llur situació i la dels seus països d'origen. Es tracta d'una colla de reflexions complexes que palesen un encreuament de necessitats i d'aspiracions que no es deixa de reconèixer. Els catalans ni són millors ni pitjors, i en tots, catalans i no catalans, hi hauria, com s'acostuma a dir, una part bona i una de dolenta. Cal ponderar els afers en particular, potser atenent el benefici mutu, a ser possible fent extensiu el millor que s'ha après amb els beneficis de convivència, i amb una darrera reflexió que faci esment que un mateix hauria pogut ser un immigrant en algun lloc i que li hauria interessat força que no el tractessin malament.

2. La immigració suposa un repte per la multiplicitat d'aspectes amb què s'acompanya. Ningú no emigra per plaer (un turista, un aventurer, un explorador, un cercador de noves experiències, o no són immigrants, o no en representen el prototipus): es ve per la violència estructural en la situació política del seu país, per motius

discriminatoris, per necessitats econòmiques, àdhuc per la maca de futur.

Més o menys es coneix que venen en volts d'avió amb un visat de turisme, d'altres segueixen rutes molt perilloses, que arriben a costar la vida de molts, uns altres demanen un permís d'asil o de residència legal, etc., amb destinacions i objectius que poden ser diferents.

La dificultat àdhuc de ponderar la immigració prové primerament pel fet que afecte molta gent, de països diversos, amb tradicions pròpies; que sembla haver-hi un descontrol dels fluxos migratoris, un desbordament dels llocs d'acollida, que cal satisfer les seves necessitats bàsiques, i d'altres punts que fan fer una reflexió incisiva. Tanmateix hi ha un altre ordre d'observacions que també creen dificultats a l'hora d'entomar aquesta crisi humanitària: l'actitud amb la qual se la valora.

L'amor, per exemple, no té límits, procuraria acollir tot aquell que volgués venir, obriria habitatges i locals com a llocs provisionals d'estada, repartiria el que es té entre tots. Faria que es patís per tots aquells que es troben en dificultats, que exposen la vida en travessies perilloses, es compadiria de les dificultats amb què topen en els seus països d'origen. Una actitud solidària amb els altres homes que accentuaria que ells també són homes com un mateix, i que s'ha d'imaginar perseguit, discriminat, afamat, avorrit.

L'amor no és incompatible amb la regulació i l'ordre, però aquests en són independents. D'aquí que puguin topar amb el primer; per exemple, quan es pregunta si hi ha d'haver algun tipus de control del nombre d'immigrants a acollir, o de les condicions per a ser acollits, això impediria una entrada indiscriminada. ¿S'acollirà algú indocumentat?

La no acceptació de l'emigrant, fins i tot el seu menyspreu, és possible. No se'l podria blasmar fàcilment. Si més no reflectiria poca empatia i un cert menyspreu pel benefici mutu i pel de convivència, i sols un interès pel benefici propi excloent, tot això dirigit cap a uns grups determinats. Car podria desplegar afectes i possibilitats per a d'altres col·lectius.

El benefici mutu i el de convivència serien certament uns reforços dels sentiments humanitaris: no sols per fer treballs en profit de la terra, sinó així mateix per preveure la sort pròpia si algun dia hom es trobés en la circumstància d'emigrar.

L'empatia reforça aquesta direcció: sent el dolor dels que estan patint, del pare o mare que veu morir el fill, del maltracte pels llocs on passen, de la pobresa en què viuen.

3. La immigració, esperança per al país d'acollida i per a molta gent estrangera, tragèdia per les condicions en què s'esdevé, interpel·la tothom..

L'assumpció d'un benefici mutu i de convivència, afegint-hi una certa emergència empàtica, fa excloure que s'accepti que se'ls rebi malament, que no es procuri per tots els mitjans de salvar vides, que no es tingui cura d'aquells en perill de mor o de discriminació en el seu país, que hom no s'apiadi de qui té gana. Es dirà que és una opció, i que algú altre pot no veure-ho així. Tanmateix no sembla exigir molt.

Cal fer esment de la diligència: els permisos d'asil, els papers per als refugiats de conflictes, l'obtenció de documents de tot tipus, hauria de dur-se a terme amb celeritat. Als funcionaris públics, se'ls reclama eficiència i, a les normatives vigents, que siguin fàcils de complimentar. Alhora avergonyeix que d'altres Estats facin de taps de la immigració, Estats sense massa escrúpols i per interessos econòmics.

El millor rau a combinar una acceptació de l'immigrant que ve per greus motius econòmics, amb l'ajut dels seus països d'origen amb el propòsit de minvar la urgència emigratòria. Alhora s'hi afegiria un tendència a lliurar visats en els països d'origen juntament amb el retorn d'aquells no discriminats o amenaçats, de països que no són d'una pobresa extrema, que han vingut d'amagat, per tal de tendir a regular l'admissió.

El tacte i el respecte són dues qualitats a tothom tenir present. Sens dubte el conjunt sols podria reeixir si, al costat de funcionaris i voluntaris diligents, els responsables polítics actuessin de pressa en les diferents direccions, i es fomentés sense demagògies, però sense

bonismes, la consideració dels diferents factors que contribueixen a comprendre els altres i també a comprendre's, un mateix.

Sols a través de l'eficàcia es pot caminar endavant en les relacions humanes.

L'articulació de les terres.

1. Mentre es conviu amb valencians, amb catalans, amb mallorquins, etc., no es té cap inconvenient a afirmar-los conciutadans, sense exigir alguna reciprocitat, quan, per les informacions històriques, sabem que estaven organitzats políticament de manera autònoma. Es demana respectar la iniciativa dels altres, desitjant un retrobament de conciutadans, i alhora saber que potser no convindria una xarxa política uniforme, sinó més aviat una coordinació dels col·lectius, si és possible. Es tracta de poder que hi hagi un retrobament.

Suposa també la lluita per tirar endavant el projecte d'un Estat, sense mirar massa enrere ni mirar constantment de cua d'ull el que fan els altres col·lectius. La millor manera de treballar per a un projecte de tots consisteix a fer-ho al voltant del món particular. Al costa d'això els Estats francès i espanyol procuren desmotivar de diferents maneres els contactes entre tots, amb disposicions legals adverses, amb la descara dels mitjans de transport, amb el fet de posar pals a les rodes a unes comunicacions comunes, a més de seguir per a tots una política amenaçadora.

La qüestió dels noms no gaudeix de massa importància. Més aviat convé participar en una tasca conciutadana, i treballar per a una estructura política pròpia, és a dir, la circumstància de trobar gent disposada a assumir que el seu comportament no pot ser violentat. Treballar per a una fita, i considerar la conveniència que ho fes tothom: llavors es discutiria què convé i què no, i el fet d'anomenar la conciutadania conjunta d'una manera o d'una altra no ho faria més eficaç.

Tanmateix cal l'esforç de mantenir el contacte amb els altres, d'estar informat del que fan i del que esperen, de llegir el que publiquen, de parlar-ne, de sentir-los conciutadans. Car bastaria aquest

compartir per a admetre-ho com un bell símptoma del que hauria de ser quelcom de més abast.

2. Com és aquesta conciutadania? És inútil de cercar-ne trets específics, que mai no fan relacions polítiques, quan aquestes són les permeten una digressió externa. Ho és en la mateixa accepció que se la reconeix per mitjà del comportament.

Precisament el que distingeix una tal conciutadania és més aviat allò que no es troba en el present, és a dir, quan s'explica per la història. Si aquesta mai no fonamenta la relació política, si l'ara ignora la història, aquesta permet esclarir que es busqui algun tipus d'organització que, sense renúncia de la conciutadania, permeti institucions públiques singulars. La consideració de la història serveix aquí com a expressió de respecte al conciutadà, i d'assumir en qualsevol cas el que es decideix.

Fet i fet arreu de les terres hi ha unes circumstàncies humanes paral·leles: conciutadans que també abracen una ciutadania forana i que estimen de manera vària aquesta doble pertinença; la pressió de les instàncies foranes per tal que es desisteixi d'un reafirmament; i en un món cada dia més globalitzat on pot semblar que hom s'hi dilueix, mentre que adversaris van oferint una oposició de formes diferents en les plurals comarques i llocs.

La conciutadania articulable no seria l'única que hi hauria en els diferents continents, però hauria d'importar ben poc que ho fos o no. Si més no l'univers de les relacions humanes es mostra complex arreu, i el d'aquí apareix més aviat prou simple.

3. No caldria que un partit polític, una associació juvenil, una federació d'esport, una entitat cultural, o una qualsevol forma d'organització no pública, s'escampés per arreu de les terres, quan es faria de la diversitat una riquesa, i quan no es tracta tant de veure-hi uniformitat com de comportar-se a tall de conciutadans.

Certament convé el gaudi dels espais comunicatius, de manera que es rebi el que els uns i els altres fan: no es comprendria que no fos així, quan interessa el que es diu, el que es produeix, el que s'estudia, el que es troba. Ràdios i televisions, editorials i diaris, xarxes socials i

mitjans virtuals, i d'altres, formen part d'un cert conjunt d'instruments de foment de l'intercanvi i de mutu coneixement.

És urgent de recordar que els transports omplen una fita molt important en molts ordres de coses. No és estrany que s'insisteixi que hauria de ser possible millorar molt i molt els transports ferroviaris, i disposar dels altres mitjans. No pot ser que costi més anar a les principals ciutats dels conciutadans que a d'altres foranes que es troben el doble de lluny. S'hi veu la petjada centralista, i que vol anul·lar els contactes entre conciutadans.

No s'hi val rivalitats ni desconfiances. Ningú no és millor, no té coses més boniques, no es manifesta més important. Arreu hi ha afers fantàstics quan es manté els ulls ben oberts, i se sap descobrir-ho.

Més aviat cal esbataranar de bat a bat les finestres perquè hi entri una qualsevol aportació profitosa de l'exterior. Cara al món trobar l'esforç per a acollir el que en val la pena, lluny d'un mirar-se el melic, convençuts que les qüestions no es resolen sinó a través de la voluntat i de la constància.

El lector comprendrà que la mateixa decisió d'atendre les qüestions d'arreu faci abandonar les polèmiques sense sentit, per exemple, la de la unitat de la llengua, més pròpia d'aquell que no se l'estima que d'una reflexió serena: s'hi troba arreu problemes prou rellevants per a no fer cas a poca-soltes que encara no s'han adonat de la diversitat comarcal i local d'una llengua, i que la lògica que defensen duria a admetre'n moltes en el mateix territori on la volen singularitzar.

Més rellevant és el fet que arreu cal eficàcia i decisió, cal que hi hagi resultats. N'hi hauria si un mateix s'eixoriveix, si abandona rutines i fatalismes, i es posa a treballar.

IV

QUAN ELS FORANS VOLEN DESENCAMINAR

Algunes de les objeccions que s'acostumen a formular dissuasòries de mantenir una ciutadania com un exercici polític que arrossega el poder bàsic fan així:

La teva catalanitat és un sentiment molt intens.

Es blasma una decisió així perquè, s'afegeix, segueix un sentiment: volen dir que es confon un sentiment, la catalanitat, amb alguna cosa més rellevant, per exemple, la ciutadania, la participació política, l'engatjament en els problemes laborals, i d'altres. La catalanitat seria l'expressió d'un sentiment, molt respectable, però al cap i a la fi alguna cosa íntima que formaria part del ventall d'emocions i d'afectes de tota mena. La catalanitat, com a afer sentit, no gaudiria ben bé de dimensió política o, si més no, d'una gran rellevància política.

Es tracta d'una argumentació que soscava la comprensió del fenomen polític de la catalanitat a favor d'un altre fenomen polític, el de la francesitat o espanyolitat. L'estultícia del plantejament sortiria a la llum quan adjectivés de sentiments la francesitat i l'espanyolitat. I certament que francesos i espanyols senten la seva pertinença, però ho farien perquè aquests sobreeiximent emotiu s'emmarcaria en una organització social, un Estat, aixoplugadora de la seva sentimentalitat, i que tindria cura d'oprimir tots aquests que no se sentissin ni francesos ni espanyols.

Que fàcil des d'aquí titllar la decisió d'un mateix, de comportar-se políticament, de sentimental! Si més no ho semblaria al costat de les amenaces i advertiments, de les armes, de les opressions: però no cal fer cabal fonamentalment de sentir-se així o aixà; *la catalanitat, en la seva accepció estricta, se l'exerceix, i es fa quan es conviu amb tot aquell que es troba en el ventall de relacions*, a través de les quals s'esdevé ciutadà d'un poble. Aquesta catalanitat és un exercici que

duu a una realització, que inclou de fer-ho lliurament, sense la intervenció d'uns tercers que no són reconeguts per un mateix pel fet que no el reconeixen. *La catalanitat és un fet polític que descabdella una relació política*: una qüestió d'un exercici lliure. Heus aquí el que tapa l'esment del sentiment: la circumstància que un mateix duu endavant l'activitat, que ningú altre li ordena què ha de fer ni, és clar, què ha de sentir.

Deixa el teu gemec identitari!

Els que llencen l'advertiment de tractar-se d'un afer d'identitat palesen sovint que no saben el que diuen perquè desconeixen què és la identitat i què el jo.

Fet i fet l'ús d'un terme aquí equívoc com és el d'«identitat» (i afer «identitari») no es refereix a la lògica ni, és clar, al problema cartesà del jo, sinó versemblantment, perquè mai no s'esclareix l'ús del mot, al fet que s'ha anat aprenent al llarg de la vida moltes conductes, s'ha adquirit prou maneres de resoldre els afers, s'ha fet propis costums, se segueix tradicions, i d'altres qüestions d'aquesta índole.

Tanmateix, i dins d'aquesta línia, els catalans, parlant en general, han viatjat molt, acostumen a saber diferents llengües, experimenten menjars, costums, festes d'altres indrets, i no es podria pas dir fàcilment que, comparant-los amb francesos i espanyols, en fossin més tancats.

Deixant el malentès de voler aportar qüestions d'identitat, es tracta òbviament d'una confusió, potser no del tot innocent, entre socialització i l'exercici de l'activitat. La catalanitat com a afer polític *és deu a la realització del comportament*.

Els «crítics» no s'adonen que, si toquen els aprenentatges, les llengües, els projectes, els costums, i d'altres, és *perquè toquen els homes*, és a dir, *s'acaren actuacions* que es duen a terme, no independentment del que s'ha socialitzat, com sigui que sols és a través de la qual cosa que hi ha activitat, que vol dir que allò rellevant és el respecte per l'obrar amb tot allò que s'obra. ¿Caldrà explicar-los-ho millor?

D'altra banda els poders espanyols i francesos podrien ser titllats tant o més d'identitaris: no cal afegir que els importa ben poc aquests problemes, quan saben que no es tracta de res d'això en el seu cas, i és clar, tampoc en el dels catalans.

Tots gaudim d'identitats acumulades.

Qui no es capté de manera vària en les plurals activitats socials? És pare i fuster, seguidor d'un club i membre d'algun grup d'oci, té amics i gaudeix del veïnatge, i d'altres, de manera que, en alguna accepció, actua d'acord amb una representació diversa segons els respectius àmbits, talment com si hi hagués diferents «identitats». Llavors semblaria que la catalanitat, quelcom que també se socialitza amb un grup, podria trobar-se com una identitat més al costat de les altres, i alhora no incompatible amb d'altres com l'espanyolitat o la francesitat, o àdhuc amb una identitat genèrica humana, de manera que hom seria un ventall d'identitats.

Es tracta d'una qüestió rellevant en la mesura que, deixat el cas català, afecta a molts homes que s'han hagut de desplaçar, o àdhuc als catalans que han anat a d'altres llocs. També és important en la mesura que no tots els conciutadans de la terra mantenen un mateix grau d'adhesió als projectes propis del país. Alhora tothom participa de múltiples maneres d'aparèixer, mentre, si més no els catalans, es mantenen prou oberts a socialitzacions i a les novetats d'arreu del món. Pel cap baix el conjunt dels ciutadans europeus participa d'un esforç d'aprenentatge de llengües i de coneixement d'altres cultures. La mateixa circumstància de ser europeu podria fornir un nou motiu per a una identitat afegida.

El fet de subratllar les diferents identitats afegides no hauria de caure, però, igual que dalt, a la trampa d'assumir que l'augment del nombre d'identitats es fa a costa d'embeure's la capacitat política pròpia. Això no sols es vàlid per a la catalanitat, *sinó per a una qualsevol identitat*: el fuster és el senyor del seu treball, com el pare és responsable d'educar els fills, com l'amistat es manté entre iguals, i així anar fent. *Les identitats parlen d'elements socialitzadors, però en tots els casos l'activitat s'exerceix suposant-los, i es manté vàlida així.*

Perquè una qualsevol relació humana desplega realitzacions, no s'ha de confondre tot, allò que s'observa o es considera, i l'actuació mateixa: per més subtil que pugi semblar l'afer. Si es vol: no cal barrejar sense més una qualsevol identitat amb l'exercici d'una activitat.

Des d'aquest punt de vista la catalanitat palesaria un nivell de socialització, al costat del fuster, del pare, de l'amic, nivell que gaudiria de la seva relació política, per tant de l'exercici del poder polític, i seríem de bell nou al punt de partida: que hi ha una relació política bàsica, etc.

Però és que l'engany de les identitats valdria en totes direccions i a tots els nivells: la catalanitat suposa una més de les socialitzacions, però això també valdria per als col·lectius no catalans, amb la qual cosa no es resoluria ni la capacitat política del catalans ni la dels espanyols i dels francesos.

No saps valorar la rellevància de la història.

La història de l'Estat francès i de l'Estat espanyol assenyala que són el resultat de guerres i violències, com ho són un nombre molt gran d'Estats d'arreu. Però la història no justifica, ni justifica una opressió: recrea el passat quan ja no hi és, s'ha esvaït. Un món recreat, imaginat, àdhuc fantasiat, que permet que se'n tregui algunes lliçons, però cap que mani aclucar el cap.

Es pot estimar la història dels catalans, el fet de saber orígens, desenvolupament, i final, de molts projectes del passat. L'assumpció d'un comportament amb catalanitat també per aquella història, no sempre exemplar, es deu al fet de correspondre a la d'una relació de l'altre amb un mateix i, generalitzant, al d'un col·lectiu. S'és català per la tasca diària, *que engloba també com hom s'interpreta*. És clar que es pot recaure en excessos i deformacions, i això tampoc no podria justificar l'actuació d'avui, que depèn d'un mateix, al marge que s'hauria d'estudiar la història de la manera més fidel possible a documents i testimonis.

La història no pot justificar i, respecte de la ciutadania, se la gaudeix també per la història gràcies a l'exercici ara i aquí; no

s'esvaeix la tasca diària per una recreació, com no es bandeja el consistent per allò que ho és poc.

No seria exacte de dir que l'avui és el resultat de l'ahir, quan és des del present que se l'explica per allò que ha passat ahir: no admetre-ho suposa rebaixar la densitat de l'ara per un intercanvi boirós. El passat no supleix un mateix: està empès a obrar, a deixar la recreació en profit de la transformació d'ara, no hi ha cap determinisme històric i l'únic efectiu de veritat és el present. Sense excuses ni dilacions: cal saltar a l'arena i empoderar-se, la història no ho farà, ni els motius històrics no poden llevar que, àdhuc per a fer-se motius, suposen que se'ls hi faci, és a dir, una vegada més que hom es trobi engatjat en el conjunt dels afers com a ciutadà.

D'aquí que una història deformada mai no serveixi, en els governs, parlaments, i tribunals, de narració de domini, explicada com convingui.

Oblida la violència del passat i la d'avui.

L'estudi de la història no substitueix el present, que inclou com l'interpretem. *És des d'aquí* que s'apunta la violència amb què els governants francesos i espanyols han tractat els catalans, i el fet que ha estat la conquesta el factor determinant de la pertinença a l'Estat francès i espanyol.

En aquest punt la discussió es troba en la doble actitud a tenir en compte; l'una, a favor d'oblidar les conquestes del passat, que estan molt lluny, de les quals ja s'ha passat pàgina, i que el que interessa és l'ara i els seus problemes. L'altra, a recordar-les en profit d'exigir un reconeixement constant de la capacitat pròpia, i la dels conciutadans, de decidir l'organització política a tots els nivells, quelcom que correspon a una nació.

La temptació de francesos i espanyols es trobaria a la primera solució: la conservació del statu quo que els garantiria un domini.

Tanmateix, des del punt de vista dels que no són francesos o espanyols, les conseqüències d'un passat violent no podrien ser obviades quan perduessin avui d'una manera o d'un altra, com en el cas dels catalans, i la suggerència de l'oblit seria prou correcta sempre

que es donin les condicions de restauració del mal obrat, i de reconciliació autèntica, que duria al respecte dels uns amb els altres, a no considerar-se un mateix per sobre de ningú, ni per sota de ningú.

L'ús narratiu del passat cau fàcilment en la manipulació quan s'usa en benefici d'una causa a favor d'una determinada organització social. Es pot dir tot, i es pot defensar el que sigui, sempre que hi hagi una proporció entre el que es jutja del passat i el que es duu a terme ara, en qualsevol cas mentre en un afer i en un altre no es trepitgi ningú.

Et retrec que no tinguis en comte que hi ha una constitució votada.

¿La constitució va ser votada, no hi ha cap imposició, sinó la resultat d'una proposta reeixida?

Una constitució que negués els drets civils a les dones, que sostingués l'esclavatge, que prohibís l'educació d'alguns col·lectius, que discriminés pel color, s'oferiria com un utensili ineficaç, a no respectar per una dona, per un esclau, per un marginat, per un pèl-roja. O quan no reconegués el poder polític bàsic dels que es consideren companys com a poble, quan no ho assumís. Una constitució que reconegui, a un mateix i als seus, sols pot ser confederal, lliurant el poder polític públic a cadascun dels pobles, a disposar com convingui. El dret a l'autodeterminació s'equipararia als altres drets.

Un text legal idoni, àdhuc el de rang més alt, reflecteix el que és social, i no pretén enfaixar el social amb el legal.

Els defensors de les bondats constitucionals votades expressen un relat de domini. No s'adonarien que el que està en joc és el comportament d'un home, i que no se li podria imposar quin és el seu poble, quan no es pertanyés al seu poble. Els representants espanyols i francesos només legislarien per als qui s'hi consideressin.

Àdhuc en el cas que el poble propi votés, en un referèndum d'autodeterminació, formar part de l'Estat espanyol, o de l'Estat francès, no s'esvairia el poder polític propi, que no se'l podria deixar de respectar, mentre el col·lectiu del que forma part no perdria el poder polític públic. No es pretendria que es comportés d'altra manera que aquella que decidís. Cosa que no exclou que s'arribés a alguna

entesa amb la resta dels ciutadans que assumeixen l'espanyolitat o la francesitat, o amb els pobles amb els quals estan d'acord, en els termes, com sempre, d'entre iguals.

L'opressor no ho deixaria de ser fins que fos conscient que no mana sobre un altre que no pertany al seu poble. És opressor, hom imagina, perquè no hi veuria, o no hi voldria veure.

Has d'atenir-te a la legalitat, sovint o sempre legítima.

La primera fent referència a allò d'acord amb les lleis, la segona significant això mateix i, a més a més, el fet de ser capaç de ser legal quan no és norma explícita. Costa de discutir què és legítim en molts de casos, però no és impossible d'arribar a algun acord, i hi ha aspectes que són tan obvis que sembla difícil que hom s'encegui. L'adscripció nacional fora un exemple d'aquests últims: ningú no hauria de dir a un mateix què és i amb qui s'aplega, mentre aquests altres ho vulgui fer amb ell.

La legalitat francesa i espanyola, des del punt de mira de l'adscripció nacional, consisteix a negar-la a qualsevol altre que no sigui francès o espanyol, i es treballa en tots sentits, si més no ho sembla, per a fer dels ciutadans un cos nacional unitari. Pensar en un canvi de legislació sembla una tasca quimèrica deguda a una qüestió demogràfica i a l'educació que reben els ciutadans dia i nit. Els catalans són més aviat uns discòls.

No cal acatar la legalitat francesa i espanyola. Entre legalitat i legitimitat, ¿fins quan es farà prevaldre la llei a costa d'altres consideracions? ¿No hi ha límits en l'aplicació legal? ¿O és que s'aplicaria amb rigor una qualsevol llei d'un qualsevol règim? Car semblaria que un jutge, un policia, un funcionari, haurien d'aturar-se davant del supòsit d'un llei que lesionés el que és propi d'un ciutadà.

Sabem que aquell que no té força no té drets, i que dictadures i autocràcies d'arreu no tremolen a l'hora de sotmetre els ciutadans. Però de vegades es creuria que la posició crítica dugués més enllà del cec compliment de la norma en les societats occidentals.

Es podria estimar que l'única forma de legitimitat rau en la legalitat: llavors l'afer no impediria d'observar-hi la inconveniència d'aquesta llei.

Si s'admet la diferència, i alhora se n'estima la legitimitat, de la llei, es palesaria que es participa a fer passar algú per francès o espanyol.

Però el pas d'un fer els altres les lleis a un fer-les el poble propi no és sols la mera formalitat de qui ho fa, ja sigui directament o per delegació: és que hi va l'exercici, l'engatjament propi en la conducta efectiva per a un mateix, i que la projecta als altres, sobretot als altres catalans, la manera d'intervenir d'una forma o d'una altra en l'organització del poder públic propi.

Fora del càstig que se li pot fer, a un mateix i als seus, les instàncies rectores alienes no han de confiar en la col·laboració ni en l'acatament, i sí esperar una qualsevol cosa de la revolta, que no té més límits que l'abast de l'alliberament. La revolta amb els propis, si volen, també evocarà Súnion perquè els sigui testimoni.

La igualtat davant la llei afavoreix tothom.

S'aspira a la fraternitat, i aquesta esperança es troba plegada de dificultats: caldria saber per què cal ser fraternal, després es necessitaria gaudir de les qualitats per a ser-ho, i tot això referit a un mateix; quan ho projecta als altres li destorba el fet que n'ignora el que senten i consideren; i hi ha tants individus que es fa molt difícil de suposar una fraternitat general quan de fet és complicat per a un mateix.

Hom no deu ser igual, parlant en conjunt, a ningú: una cerca d'igualtat es referiria sobretot a dur a terme uns comportaments equivalents per a cadascú, i no comprometria una igualtat subjectiva, quan no hi ha res comparable a l'actuació pròpia.

La circumstància de rebre un tracte equivalent des de la llei que ho estipulés ni la faria bona ni la faria dolenta, la llei, perquè dependria de com seria aquesta llei. Una llei discriminatòria no guanyaria qualitat per aplicar-se a tots sens excepció.

El criteri d'una igualtat davant la llei es manté com una estipulació eficaç socialment, una garantia dels uns cap als altres, però no substitueix allò que és rellevant. És a dir, la igualtat davant la llei no es presenta com un bé en si.

No suposa doncs ni un avantatge ni un desavantatge, i depèn de la llei. La presentació abstracta de la igualtat no en diu res ni a favor ni en contra, i quan s'etziba com un bon fonament per a abraçar els altres i, en conjunt, el cos social, tant s'hauria d'aplaudir, quan fos l'aplicació d'una llei vàlida, com faria sospitar quan la resta de fonaments es basés en el domini i l'opressió.

No hi hauria principis republicans abstractes els quals hom hauria de guardar en la consciència. Es tractaria de manifestacions retòriques que no afectarien, que no contindrien quelcom avaluable amb seriositat. És que el seu manteniment deu ser més aviat una entelèquia, i per això se sospita que l'abús del seu esment amaga el que palesen prou lleis, arbitrarietat i violència, a costa del que és més preuat.

L'emoció en proferir en veu alta «Espanya», «França»!

«Espanya» i «França» són paraules, el significat de les quals contempla, a tot estirar, supòsits de moltes relacions: hom imagina paisatges i cares de gent.

Ocorre que, quan se'n parla, l'interlocutor diu que ho entén, que sap què es diu, quan la significació d'«Espanya» i de «França» és la d'un ús de mots apresos que tenen eficàcia social, amb una significació comparable en alguna accepció a la que podria tenir la Terra Mitjana, o l'Atlàntida.

El que val per a «Espanya» i «França» val per a un qualsevol àmbit de l'organització social tant pública com privada. Si es parla de l'administració es fa sols un ús de mots eficaç, que permet que es pugui anar a un lloc a demanar un permís a un administrador, el qual fa referència a d'altres administradors i diligències. L'ús de mots i el vaivé social és eficaç. No s'abraça l'administració ni se la imagina «tota», sinó sols s'ha assumit una significació que manté quelcom que la fa eficaç. L'administrador amb qui es parla és sols un home. La vida

social és sempre així: parli del governs o de la justícia, de les fàbriques o dels sindicats, de les oficines o de la policia. Arreu s'ha après una composició del lloc, un mateix se sap moure en diferents estaments, es comporta d'acord amb la circumstància, sap què ha de dir i què no, quan ja suposa que els altres fan una mica com ell. Es tracta d'una funció en la qual cadascú fa el paper que li pertoca i que domina, sense que calgui criticar-ho perquè no ho podem superar: treballem així i ens organitzem així, la qual cosa no destorba que totes les organitzacions de l'Estat es troben bàsicament reduïdes a un saber-les, parcel·la prou útil i que es complementa amb el que un mateix fa i pensa.

Hom ha d'acostumar-se que qualsevol ponderació social rep sobretot gènietat pel fet que reflecteix la conducta pròpia, el seu mirar els altres, i que això val per a una qualsevol faceta de l'organització social. És a través de la subjectivitat que s'abastarà una mica com compartir amb els altres la realitat social, la que s'entoma amb els altres, i la corresponent manera d'expressar-ho.

Hi hagi justícia o no, violència o no, democràcia o no, riquesa o pobresa, discriminació o no, «Espanya» o «França» s'expressen igual. El nom de França o d'Espanya no val com a argument, sinó com a esment: si es pretén que englobin la història, totes les relacions humanes, tot el castell legislatiu, sense recaure en la confusió de llenguatges verbals, llavors val per a «història», «relacions», «lleis», el que es diu de França i Espanya.

No se suposa doncs que «Espanya» o «França» contingui una tal riquesa significativa que basti per a argumentar un qualsevol afer.

Sort que us obliguem a saber castellà i francès

Deu ser fàcil d'admetre que sols un mateix decideix què ha d'aprendre i què no, i discrimina el que desitja que aprenguin els seus fills. I això és traslladable a aquell que manté una relació política i, en general, al conjunt dels només catalans. Entra dins del que és obvi que un mateix no s'obligarà a quelcom que no vol, i ningú no s'urgeix a allò que no li és propi.

Es respecta els altres col·lectius, que poden incloure els catalans espanyols o francesos, i les relacions entre dues col·lectivitats poden ser vàries i de diferents tipus. Una manera d'entomar-les rau en la reciprocitat: el que és vàlid per als catalans és vàlid per als altres col·lectius, de manera que es tractaria d'alguna variant de benefici mutu.

Que s'obligui unilateralment a saber castellà o francès és sens dubte una presa de pèl: consisteix a dir que algú força l'altre a fer el que el primer vol, i que el segon sols pugui fer cas o rebre les conseqüències.

Per sentit comú els catalans sense més sabríem català, i aprendríem allò que voluntàriament volguéssim, i el que desitgessin els catalans espanyols o francesos dependria d'ells mateixos.

L'administració tindria el català com la seva única llengua pròpia, i fora receptora també del que consideressin els catalans espanyols o francesos.

La «sort» d'empènyer el col·lectiu català al domini del castellà i del francès fa que aquestes llengües, en tants sentits rellevants pels seus escrits, es vegin significades com a instruments d'opressió i de càstig, i que la humiliació d'acatar lleis i sistemes administratius aliens dugui dissortament a rebutjar-les.

Constata la nostra grandesa i el nostre orgull nacional.

No sedueix que convidin a superar la catalanitat a través de la grandesa de l'Estat francès o de l'espanyol, és a dir, de llur aportació a la civilització occidental. Pel cap baix no sembla bé de gallejar de les virtuts, sinó que es preferible d'obrar amb naturalitat, i que els altres pensin el que creguin convenient. La grandesa i l'orgull dels països deu ser retòrica amb una finalitat dubtosa: si fos un mateix qui ho fes potser ho adjectivaria de poc sensat. No es tracta que hi hagi prou francesos i espanyols rellevants en algun aspecte del ventall civilitzador, i que molts mereixin l'admiració. No cal excloure l'exemplaritat d'algú en alguna camp, sinó la idea que una grandesa o un orgull nacional esdevé un referent per a sotmetre voluntats i desigs. *Es rebutja que la retòrica pugui substituir l'engatjament en una*

concreta relació humana, que un mateix és l'únic responsable polític a concloure la pertinença en un grup, i que això no pot ser suplantat per res.

Els millor homes francesos o espanyols de segur que haurien respectat, i respecten, els poders bàsics polítics dels altres, mentre que les instàncies governamentals, parlamentàries i judicials, no semblen, a jutjar per les seves manifestacions, que apareguin com a exemple civilitzador quan es consideren les seves paraules més enllà dels relats, una forma de dissimular llur dificultat per a bastir una justificació. En realitat es necessita de tothom, i cal imaginar que als altres deuen pensar el mateix: molt millor que aventurar meravelles nacionals, la solidaritat política dels homes es mostra com una de les maneres excelses de realitzar una tasca civilitzadora. Costa molt d'adjectivar un col·lectiu: deu ser pels individus que es va coneixent un grup, que es pot provar de fer-ne una generalització, i més enllà s'ignorarà com són els altres. Una nova circumstància per a reconèixer l'absurd de l'estereotip al voltant d'un Estat i dels seus habitants. El menyspreu que es mereixen les altes instàncies polítiques no comporta que se'l faci extensiu als ciutadans, sinó que el tracte i l'experiència fan conèixer gent, estrangera o catalana.

D'altra banda la insensatesa de proclamar el mèrit del col·lectiu aliè per a bandejar el propi hauria de dur, no a assumir la francesitat o l'espanyolitat, sinó a acceptar com el d'un mateix aquell col·lectiu civilitzador que es mostrés com el millor, el més capaç, el que obre més portes avui, el més ric, i hom es trobaria estudiant el d'alguna organització que no seria la d'aquells Estats que ens volen seduir, mentre sotmeten.

La pertinença nacional és de classe, i no va a l'arrel del social.

Coneixedors sols de la subjectivitat, un mateix no se sap representant de ningú més, no pot aparèixer com a membre d'un grup social o d'una classe, quelcom que es fa quan algú es vol apropiat a la societat a partir de certes nocions. Un grup social o una classe es defineixen a partir de quelcom, i esdevenen expressions útils per a l'estudi, sense superar mai que es troben dins d'aproximacions,

consideracions generals, que serveixen per a orientar una captinença, i no poden passar per una ponderació original de la subjectivitat pròpia. *La comparació entre el que hom fa, sent i interpreta, i el grup o la classe social, manté alguna cosa dissonant*, perquè compara el que és originari amb nocions, per més encertades que siguin i sobretot oportunes.

La noció de grup social o classe social no és mai explicativa, sinó conseqüencial: perquè un mateix fa, diu, o interpreta, això o allò, se li ocorre que fa, diu, interpreta, d'acord amb característiques de grup o classe. Tanmateix *no* fa, diu o interpreta perquè pertanyi a un grup o classe: el general és quelcom amb poca consistència; allò rellevant és el comportament propi.

No cal prioritzar les nocions, àdhuc quan són descriptives, respecte de l'exercici propi; és a dir, privilegiar les expressions verbals sobre l'originarietat de la captinença. Aquesta inversió convida a fer una passa més: les descripcions privilegiades, que ara expliquen moltes coses i que no tenen en compte la subjectivitat realitzadora, poden malencaminar perquè aparenten ser allò que interessa, que convé, que afavoreix, que resol les oposicions, que salva. Es pot imaginar que els dirigismes de tot tipus han privilegiat el verbal i impersonal per sobre de la subjectivitat: allò que és poc consistent davant del que és genuí.

No cal renunciar a la sociologia i a d'altres disciplines per a apropar-se a la societat: qualsevol saber es manté en un nivell general, que s'apropa més o menys al seu objecte d'estudi d'acord amb com és. La física estudia les coses i els esdeveniments naturals, i el seu rigor té a veure amb la constància i la reiteració del seu objecte. La disciplina social, però, sols pot donar aproximacions perquè la subjectivitat (i cal imaginar la dels altres) és fora del seu abast, només es permet descripcions generals, és incapaç de saber què és el que mou algú o què el motiva, ignora el que és més propi. La seva utilitat per a motivar àdhuc la pròpia actuació no lleva que, si és rellevant en alguna cosa, és perquè hom actua, la fa seva, duu endavant propòsits, redreça ments, proposa correccions socials.

*No es pot fer teoria política des d'un mateix,
sinó des d'un àmbit general.*

És prou entenedor que parlem sense implicar-nos a propòsit de molts problemes comuns: una discussió, per exemple, a l'hora d'ampliar una carretera, o projectar i executar una línia ferroviària, deu ser més fàcil de fer quan s'evita el factor subjectiu. ¿Es tracta d'un criteri arbitrari, quan ningú no surt de la seva subjectivitat, que aquí sí que hi valgui, de fer-ne abstracció, i no en la teoria política? De cap manera

Les discussions sense referències personals són una *deferència simplificadora* entre homes que s'admeten els uns als altres com a portadors de presa de decisions.

Hi ha molts temes que es tracten fent omissió dels trets propis: els pros i els contres d'una carretera, d'una recerca científica, dels tràmits d'alguna gestió, la descripció d'un succés, i una infinitat d'altres assumptes, no necessiten explicitar els trets singulars d'un individu. Quan cal expressar que un mateix s'exposa en els seus comportaments? Doncs quan sigui rellevant això: el que mana un governant, per exemple, o ho palesa en primera persona o ho fa pel to imperatiu, o d'altres.

És a dir, el tractament d'un qualsevol afer social on es faci rellevant l'exercici d'un mateix, per exemple l'assumpció nacional, que demana conducta i reconeixement de l'altre, no pot ser aliena a una originarietat. *El que no es pot fer llavors és una discussió general d'això, aliena a un mateix, sense fer trampa. Perquè dur-la a terme, o no, no ho farà un discurs que parla sense tenir en compte una subjectivitat pròpia. És que una expressió de poder no pot valorar el que suposa sense referència a on neix, i llavors tornem a ser aquí, i aquí es tracta del poder polític bàsic.*

No és estrany que hi hagi tantes i tantes teories polítiques que pretenguin una fonamentació de la nació: es tractà en gran part de diluir el fet intransferible que *he de manifestar amb qui interactuo en la política*.

D'aquí les dificultats teòriques àdhuc d'aquells pensadors que volen respectar els fets nacionals, i que mantenen un discurs més o

menys objectiu: tendiran irremeiablement a infravalorar el que és el genuí nucli del fet nacional a favor d'altres consideracions anecdòtiques o, si més no, conseqüència del factor que n'origina la reclamació.

Al cap i a la fi el relat sense referència subjectiva, prou convenient en les discussions socials una vegada establert el marc d'un problema, no pot treballar per a fonamentar-lo més que en un segon pla, després d'haver subratllat el caràcter subjectiu de la interacció política, per a portar-ho en un llenguatge en profit d'un acord de tots els individus i en benefici de tots.

No hi guanyes res, amb la teva «consciència de catalanitat»!

El fet conscient de la catalanitat no és res més que una explicitació del que és fa cada dia, del comportament quotidià. Es podria haver fet en una qualsevol circumstància, i es deu haver fet moltes vegades *abans de fer qüestió, més enllà del mateix comportament, d'una tal consciència del comportament*. Perquè per a assumir la catalanitat com a quelcom a subratllar cal motivació: parlant en general no s'agafa algun aspecte de l'activitat com a tema si no hi ha alguna circumstància que ho afavoreixi, salvades sempre les singularitats de cadascú.

Cau per seu propi pes que l'incentiu per a preguntar-se per si mateix es troba en l'altre, quan aquest pretén que hom s'hi adapti, a ell. I sobretot quan l'altre intenta directament o indirectament d'amenaçar-lo.

Fer-se fort suposa que *el que era un ser conscient simple i quotidià passi a ser el seu manteniment explícit*: no soc sols català, sinó algú que ho manté davant de l'altre.

S'hi guanya el manteniment d'un benefici. No es vol perdre el benefici de convivència amb els propis: la motivació rau en l'altre quan posa en qüestió beneficis de convivència que satisfan i que basten, que són els nostres, que són aliens al foraster, que no n'ha de fe res.

I la gratuïtat d'assumir-se explícitament, davant de l'altre, portador de l'activitat, de ser-ne conscient, s'anomena des de sempre la dignitat.

Perds el temps, els problemes importants són uns altres.

Cal no dubtar que l'habitatge, el menjar, el treball, la salut, l'educació, i tantes i tantes necessitats, mereixen l'atenció i la dedicació, i que una qualsevol política pública ha de dedicar-hi molts esforços.

La qüestió no rau aquí, sinó qui ha de dur-ho a terme i, seguint el fil conductor, sols ho pot ser l'organització política que es basteix a partir d'un mateix amb els seus conciutadans. Sembla pervers que, a l'hora d'estudiar el benestar social, s'hagi de fer a partir d'uns individus forasters, i des d'unes estructures polítiques agressives. Una política social, la duu a terme un grup nacional, amb els seus representants, si és el cas.

Certament que els Estats poden utilitzar la política social per a forçar a assumir condicions foranes. Tanmateix això, lluny de palesar la conveniència d'abandonar el poder nacional propi, amb els seus representants si és el cas, palesa una alienació del que és d'un mateix, i de tots, a favor d'altres.

Cal no ser insensible. La urgència de conciutadans en circumstàncies precàries força a agafar paciència respecte de l'organització dels serveis socials en els Estats: però cal no adduir la urgència a satisfer els lliuraments d'uns béns i d'uns serveis com a motiu per a deixar estar la qüestió del poder nacional. Fora un nacionalista espanyol o francès, algú que ja ha fet la seva tria, el qui estimaria que ja no en calen més nous poders a l'hora de preocupar-se hom pels serveis públics.

I si calgués escollir entre morir de gana o menjar, potser es respondrà que la segona cosa, perquè, perdent dignitat, se sobreviu per a recuperar-la.

Sols hi ha una pàtria, la de tots els homes damunt la Terra.

Un mateix és humà i admet que hi ha una sola humanitat. Cosa que no implica en principi cap igualtat amb un altre home. Som diferents malgrat dir-nos tots homes, perquè tenim semblances.

Deuen ser qüestions varies les que duen al rebuig d'un homes per part d'altres. Per exemple, un dels motius rauria en l'opressió que voldrien exercir els uns contra els altres. La pàtria no seria comuna amb la humanitat perquè hi hauria, més enllà dels grups socials i de les classe, organitzacions opressores que es voldrien imposar, i d'aquí la insubmissió.

La violència de l'home per l'home corca la comuna humanitat. No hi deu haver cap característica diferencial d'un individu o d'un grup nacional que impedis una solidaritat internacional i la participació d'institucions comunes, o que fes fracassar el projecte d'una terra comuna amb una ciutadania respectuosa. Les diversitats de tot tipus no serien un destorb per a una harmonia mundial: ho serien la violència, l'opressió, l'amenaça.

Un mateix no pot si no lluitar pel seu respecte per mor d'un autore respecte: potser arrossega els defectes que critica amb altres, però prou versemblantment és capaç d'assegurar que, la voluntat, no la posa a perseguir d'altres homes, sinó a provar de fer alguna passa que dugui a una humanitat mes solidària i menys violenta. Si més no la seva revolta és humanitzadora en el sentit que vol per a ell el que cadascú hauria de tenir garantit: el combat contra l'opressió esdevé exemplificador i fa que, mentre s'allibera, allibera també una mica el conjunt de la humanitat.

Cal procurar abraçar l'internacionalisme, i desitjar-ho per a tots. L'aspiració no hauria de passar per alt els inconvenients de cada dia, la circumstància de no admetre la submissió. El contrast entre l'aspiració humanitzadora universal i l'efectiva interacció entre els homes fa que un mateix es trobi constantment enmig del camí, que reivindiqui la catalanitat com una forma de fer-ho de la seva humanitat, entre d'altres raons perquè no en disposa de cap més.

Vosaltres fareu un Lebiatan

Una discussió sobre el que els homes poden fer no és molt eficaç, i sols cal fer un cop d'ull a la història i al present per a adonar-se que s'és capaç d'una qualsevol atrocitat.

Quan ponderem a propòsit de la relació social, es pot fer de moltes maneres, i no sembla insensat de concloure que els grans monstres del passat i del present sostenen uns punts de vista i unes llenguatges que en cap cas no assumeixen els límits de la seva subjectivitat. Certament això ho imaginem perquè no ens hi podem introduir. Tanmateix és fàcil adonar-se que hi ha un menysreu a l'home quan és tractat amb una qualsevol violència.

És que una reflexió del que convé o no a l'Estat, quan és el cas que no hi hagi sols benefici exclusiu, o que sols es tingui en compte el col·lectiu propi, no hauria de perdre *com a model de valor per a l'home la relació política bàsica, aquella que hi ha entre l'altre i un mateix*. Quan els discursos i les disposicions tenen com a únic consideració «els homes» en universal fent abstracció que el genèric ha de balancejar-se amb el particular, llavors apareix el perill de confondre's.

Perquè quan un mateix s'imagina un ordre social al qual aspira sense atendre l'altre, no valorant la relació política bàsica, refusant admetre que el poder propi s'esgota en l'exercici de la seva subjectivitat, que pot usar per a convèncer els altres; quan rebutja no violentar els altres perquè estima que no s'ho mereixen; en poques paraules: quan la seva exposició política no parteix de l'altre i d'un mateix, sinó d'un «nosaltres» abstracte que s'oposa a un «ells» abstracte, on no hi ha el balanceig de rostres que mitiguin els excessos, llavors pot aparèixer el monstre.

Així mateix aquell col·lectiu, els membres del qual no el ponderen a partir de la seva relació diària amb els altres fàcilment aboca aquests seus membres a una assumpció política abstracta, propensa a excessos d'alguna mena quan ha perdut el que la pot reorientar.

Una mica és això el que són l'Estat espanyol i l'Estat francès, i prou Estats d'arreu del món. El relat en el pitjor sentit ha dominat i domina la justificació de col·lectius variis.

Els diferents totalitarisme i autocràcies, prou disposicions de molts Estats que no ho són, deuen ser ben bé exemples d'aquests mals socials. Sempre, però, hi haurà algun home que mantindrà la subjectivitat com l'origen de l'orientació política.

V

LA RESPOSTA

1. Els governants, els parlamentaris, i els jutges, forans, comminen a deixar de banda l'assumpció del reconeixement quotidià propi i el dels altres.

No semblen capir que no es pot forçar a ser francès o espanyol. Potser els més lúcids endevinarien que l'espontaneïtat pròpia hauria de ser intocable, i sovint es té la sensació que els agrada veure hom preocupat, cercant una escapatòria de l'ofec procurat per la seva disposició.

Un mateix *imagina* que la forma amb que palesen la bondat de les seves legislacions i actuacions prové dels seus medis socials, que deuen fer mantenir com a normals i obvis discursos i explicacions. O potser hi ha el gaudi de trobar una ressonància de les disposicions, la certesa que el que es decideix serà acatat, la satisfacció de sentir-se poderosos. Llavors el que hauria de ser servei i respecte esdevindria comandament i pressió; el que s'hauria organitzat per al progrés dels individus i l'exercici de les llibertats passaria a ser destorb o impediment. Els grans estadistes es convertirien en administradors gasius, de manera que perdrien el respecte i la consideració de molts.

No es coneix la subjectivitat dels altres: sols se'n sap alguna cosa per l'empatia i l'esforç de fer propi el que expressen. Si més no se sap que cada vegada que es manté les legislacions contra un mateix, i contra el seu poble, les ha d'afrontar.

2. Els jutges dels alts tribunals forans els imagnem particularment assenyalables, quan prefereixen donar més importància a les grans lleis de l'Estat a allò que cau pel seu propi pes: que no es pot amenaçar, humiliar, discriminar, els altres. Tenen l'exclusivitat legal de l'amenaça, de poder enviar gent armada, de rebre l'aplaudiment des seus. Estar en el seu lloc faria sentir prou incomoditat.

És estrany com l'alta judicatura pugui obrar així. Car cal imaginar-la amb suficients llums, capaç de comprendre les coses i, sobretot, de discriminar-les. Com es pot ser tant cec és difícil de descobrir: semblaria molt més escaient que fessin consideracions constants, de manera que governs i parlaments volguessin canviar totes aquelles altres lleis que discriminen i sotmeten. ¿No han estudiat durant molts anys què representa l'ordre legal? ¿O per ventura ignoren *l'expressió general* de la igualtat de tots en l'ordre de l'exercici de ciutadania, i per tant del reconeixement de quins són els d'un mateix i quins no? De què el serveix tants anys d'estudi si no són capaços de revoltar-se davant d'un a llei que ho nega?

No consola el nombre de jutjats, i jutjats d'arreu del món, que fan perseguir, empresonar, i condemnar, homes d'una manera que apareix arbitrària. Cal no cansar-se de proclamar que, si ho fes un mateix, seria un dels més miserables i repugnants dels homes. Se l'hauria de castigar en nom d'una justícia comuna a consensuar. No vindran a dir que és la seva feina com a funcionaris quan es mostren tant atents a fer complir la llei, a perseguir algú per no vol ser dels seus, quan manifesten una alegria amb el somriure cofoi de vèncer perquè els donen suport una munió de gent. ¿És així com es mostren? ¿O cal imaginar que ja no discerneixen entre els afers?

3. Si es demanés si es confia amb les instàncies governamental, parlamentàries, i judicials, de l'Estat francès i de l'espanyol, s'admetria que no. No semblen de fiar.

Si es fos responsable de posar-se d'acord amb els governs francès o espanyol per tal de dur endavant algun projecte en les condicions de sotmetiment, és a dir, sense disposició dels mitjans, i de l'autoritat del criteri propi, tal com succeeix avui, que tot el que és rellevant necessita el permís del govern francès o de l'espanyol, mentre disposen dels impostos catalans, es faria molt difícil de no trobar indigne aquest comportament. Potser es jutjarà que es fa en benefici del dia a dia dels catalans, o que si no ho fa un ho farà un altre, potser menys escrupolós: tanmateix hom no sabria evitar una

vergonya pròpia, una frustració, un saber que està donant la mà a algú que la hi escup mentre se li emporta alguna cosa seva.

L'única col·laboració amb les instàncies foranes de poder hauria de ser aquella que garantís el respecte integral del comportament propi, i dels companys, d'acord amb la catalanitat, que comportaria de retrotreure, a la relació ciutadana, mitjans i disponibilitat de criteri, és a dir, de disposar del territori, institucions, riquesa, i legislació, d'acord amb l'organització política pròpia.

Potser valdria la pena una col·laboració que s'encaminés, més eficaçment o més modestament, cap a la independència o, com a mínim, autodeterminació. Altrament fora allargar la dependència, avorrir la ciutadania per anestèsia, i, al final, cansar-la segons un tant-se-val. Per a un mateix valdria que l'infern està ple de bones intencions: el poder propi no és una moneda més en joc, no es posa al costat d'una obra pública o d'un augment de sou. Certament l'ajut a aquell que ho necessita perquè no té res no comporta que hagi de ser sotmès.

El problema més bàsic de tot això rau que hom pot encegar-se a propòsit de la dignitat pel fet que, en el fons, no se la cregui: suposa tenir-se com un objecte més entre molts objecte, el domini del general, on hi ha sols conceptes, on «tothom» vol dir «no sé qui». Quan intel·lectualment un mateix es pensa arreglerat en el general, llavors els problemes són generals, s'oblida del seu capteniment concret, no es projecta engatjat gràcies a la seva acció, que ningú dels governs, dels parlaments, i dels jutges, francesos o espanyols no té cap dret d'oscar. Segurament quan s'oblida de si mateix s'asseu amb els governs estrangers i hi col·labora. La catalanitat esdevé per l'exercici d'una humanitat concreta: és així que exemplaritza una manera particular d'acomplir la seva condició.

4. Estar mentalment alliberat de les restriccions que imposen relats repetits fins a l'extenuació a propòsit de conformar-nos, d'evitar mals pitjors, de prohibir agafar el que és propi. La lluita comporta els seus beneficis, i cal repensar cadascun dels camins que pot seguir. Els homes que porten les institucions franceses i espanyoles no s'han destacat pels seus miraments i esforços d'observació dels altres, i no

cal esperar massa canvis en la seva actitud. Cal alliberar-se del prejudici i de les mandres: hi ha un ara que permet albirar que es va en la bona orientació.